

Robert Bubczyk

Charakterystyka współrządów Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława II Jagiełły w Polsce

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Historia 5253, 29-51

1997/1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Instytut Historii UMCS
Lublin

ROBERT BUBCZYK

*Charakterystyka współrządów Jadwigi Andegaweńskiej
i Władysława II Jagiełły w Polsce*

Caractéristique du règne commun de Hedwige d'Anjou et de Ladislas II
Jagellon de Pologne

Współrządy Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława II Jagiełły niejednokrotnie stanowiły przedmiot ożywionych dyskusji w polskiej literaturze historycznej. Wzajemne stanowisko prawne obu monarchów, wyrażające się w pełnieniu zarówno przez Jadwigę jak i jej męża obowiązków króla, dawało podstawę do różnych opinii w tej kwestii. Jedną z wątpliwości, wyrażoną przez Franciszka Piekosińskiego, dotyczyła kwestii rzeczywistej pozycji Jagiełły u boku „przyrodzonej pani królestwa”.¹ Wnioski, do jakich doszedł ten historyk, wywołały z kolei polemikę, której konsekwencją stał się pogląd, iż suwerenności Władysława II w rządzeniu krajem w latach współrządów z Andegawenką nie można w żaden sposób zakwestionować.²

¹ F. Piekosiński w artykule *Czy król Jagiełło był za życia królowej Jadwigi królem polskim, czy tylko mężem królowej?* (w: *Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie 1898*, t. 35, s. 280–289), sformułował pogląd o pełnieniu przez Jagiełłę wyłącznie roli małżonka Jadwigi, bez dysponowania pełnią praw przysługujących suwerennemu monarsze.

² Tezę Piekosińskiego odrzucił A. Prochaska w recenzji powyższej pracy, zob. „Kwartalnik Historyczny” 1898, R. 12, s. 599–601. Opinię Prochaski podzielił też O. Balcer: *O kilku kwestiach spornych w historii ustroju Polski*, „Kwartalnik Historyczny 1907, R. 21, s. 25–32, a także S. Kutrzeba: *Kilka kwestyj z historii ustroju Polski*, „Kwartalnik Historyczny” 1906, R. 20, s. 596.

Powojenna historiografia stawia Jagiełłę na równorzędnym królowej, odpowiadającym dualizmowi władzy stanowisku; choć pewne jest, że, w świetle ówczesnego prawa, Andegawenka miała większą niż Jagiełło pozycję w kwestii praw dziedzicznych.³ Jak dotychczas, nie można jednak znaleźć wszechstronnej charakterystyki wzajemnego zaangażowania się Jadwigi i Władysława w sprawowanie władzy, porównania faktycznej roli, jaką odgrywało każde z władców w codziennej praktyce politycznego życia królestwa.

O ile bowiem oboje posiadali tę samą pełnię praw, przysługujących im z racji pełnienia funkcji monarchy, to nie nasuwa to automatycznie wniosków, że legitymację swą wykorzystywali w równym stopniu. Prześledzenie różnorodnych aspektów aktywności pary królewskiej stanowi warunek do wyrażania sądów w kwestii ich udziału w systemie władzy ówczesnej Polski.

W artykule tym zostaną uwzględnione takie elementy publicznej działalności pary królewskiej, jak podróże, polityka wewnętrzna (głównie w oparciu o dokumenty wystawione przez Jadwigę i Jagiełłę), współpraca z elitą władzy (przede wszystkim na podstawie list świadków królewskich dyplomów), a także proporcje w zaangażowaniu władców w politykę zagraniczną.

Mobilność monarchy, szczególnie istotna w rządach bezpośrednich, to jeden ze znaczących elementów jego aktywności. Porównanie zasięgu i częstotliwości podróży odbywanych przez Jagiełłę i Jadwigę nie nastęrcza trudności dzięki ich itinerariom. Bardziej precyzyjne jest tu zestawienie miejsc pobytu króla Władysława⁴, skromniej przedstawia się to zagadnienie w odniesieniu do Jadwigi, ze względu na ubogość źródeł, mogących stanowić podstawę jej itinerarium.⁵

Z opracowanego przez Grażynę Rutkowską itinerarium królowej Jadwigi wynika, że w pierwszym okresie panowania, tj. do koronacji Jagiełły, Andegawenka rezydowała cały czas w Krakowie, nie wyjeżdżając nawet do podkrakowskich królewskich ziem.⁶

³ Pełne prawa w rządach przyznał Jagielle H. Łowmiański: *Prusy-Litwa-Krzyżacy*, Warszawa 1989. Tak samo: J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II Jagiełło*, Wrocław 1990; zob. też T. Silnicki: *Queen Jadwiga (1374-1399)*, [w:] *Poland in Christian Civilization*, ed. by J. Braun, London 1985, s. 226.

⁴ Obok licznych dokumentów władcy, podstawą dla itinerarium Jagiełły są: rachunki dworu, księgi sądowe, szczegółowy przekaz Długosza; zob. A. Gąsiorowski: *Podróże panującego w średniowiecznej Polsce*, „Czasopismo Prawno-Historyczne”, 1973, t. 25, z. 2, s. 52.

⁵ Cenne źródło, mówiące szczegółowo o miejscach pobytu królowej, zachowało się dopiero od sierpnia 1388 r. Są nim *Rachunki dworu króla Władysława i królowej Jadwigi z lat 1388-1420*, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1896.

⁶ G. Rutkowska: *Itinerarium królowej Jadwigi 1384-1399*, [w:] *Dzieło Jadwigi i Jagiełły. W sześćsetlecie chrztu Litwy i jej związków z Polską*, oprac. B. Biliński, Warszawa 1989, s. 211-212. Pośród przyczyn stałego pobytu władczyni w Krakowie w pierwszym okresie jej panowania należy umieścić nieustabilizowaną sytuację polityczną w Polsce.

W latach tych podróże Jadwigi to przede wszystkim częste wyjazdy o niewielkim zasięgu, nie przekraczającym granic Małopolski. Analiza itinerarium nasuwa stwierdzenie, że królowa korzystała najczęściej z dwóch szlaków biegnących ze stolicy na Ruś. Celem podróży były: Proszowice, Podolany, Wiślica, Nowy Korczyn, Sandomierz. Traktem drugim królowa kierowała się do Bochni, stąd zaś do Wojnicza, Biecz lub do Nowego Sącza.⁷

Bardzo istotne jest określenie charakteru tych podróży. W jedenastu przypadkach miejsca docelowe podróży królowej to królewszczyzny (Nowy Sącz, Biecz, Wojnicz, Bochnia, Wieliczka, Niepołomice, Podolany, Nowy Korczyn, Wiślica, Słomniki, Proszowice). Gdy uwzględnimy fakt, iż w otoczeniu Jadwigi podczas tych wyjazdów znajdowali się głównie jej urzędnicy dworscy, dwór kobiecy i czasami goście, to można przyjąć, że podróże te miały przede wszystkim charakter rekreacyjny.

Pozostałe miejsca postojów królowej to dobra prywatne (Tarnów, Boturzyn) oraz włości kościelne (Luborzycza, Trzemeszno, Staniątki, Mogiła, Nowe Brzesko, Kazimierz, Miechów, Tynec, Skalbmierz).⁸ Pośród tych miejscowości tylko Trzemeszno znajduje się poza granicami Małopolski, w Wielkopolsce. Jak wynika więc z powyższego zestawienia, królowa najczęściej przebywała w dobrach królewszczyzny, gdzie świadczenia stacji należały do obowiązku zarządców tych dóbr.⁹

Podróże królowej Jadwigi poza Małopolskę były odbiciem konieczności politycznej, jaka wówczas zaistniała. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim wyprawę do Wielkopolski w 1386 r.¹⁰, na Ruś Halicką w 1387, do Lubowli i Kieżmarku w 1392, a także kilka podróży do Wielkopolski, Włocławka, na Spisz i do Torunia w latach 1397–1398. Badacze odrzucają domniemane pobyty królowej na Litwie¹¹, jak również w Nowym Sączu w 1395 r.¹²

Przekonywający wydaje się sąd W. Maciejewskiej, (*Jadwiga królowa polska*, Kraków 1934, s. 59), że faktyczny stan bezkrólewia w Polsce zakończył się dopiero z chwilą koronacji Jagielli 4 III 1386 r. Ten sam pogląd reprezentuje O. Halecki: *Ze studiów nad wielkim bezkrólewem 1382–1386*, Sprawozd. Akademii Umiejętności, t. 37, nr 10, s. 19. Ponadto należy wziąć pod uwagę, że Jadwiga znajdowała w Krakowie oparcie i zaplecze polityczne, tam bowiem mieścił się jej ośrodek dyspozycyjny.

⁷ G. Rutkowska: *Itinerarium*, op. cit., s. 224 (mapka).

⁸ *Ibidem*.

⁹ A. Gąsiorowski: *Stacje królewskie w średniowiecznej Polsce*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1972, t. 20, s. 255.

¹⁰ Królowa udała się tam w celu uzyskania akceptacji osoby niedawno koronowanego małżonka, zob. Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II...*, s. 154.

¹¹ *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1385–1444*, przew. red. J. Dąbrowski, Wrocław 1961, s. 15.

¹² Z. Nowak: *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, Toruń 1964, s. 59–61.

W porównaniu z częstotliwością i zasięgiem podróży Jadwigi, rządy Władysława Jagiełły stanowiły okres stałej mobilności króla. Wgląd w opracowane przez Antoniego Gąsiorowskiego itinerarium królewskie upoważnia do konkluzji, iż miejsca uczęszczane przez króla to przede wszystkim ważniejsze miasta, ośrodki władzy i administracji w całej Koronie. Podczas tych podróży Władysław II odbywał sądy *in curia domini regis*. Miały one miejsce w większości powiatów właściwej Małopolski, w stolicach województw centralnych (Sieradz, Łęczyca, Brześć Kujawski), w stolicach powiatów i w dworach królewskich Małopolski (Przedbórz, Radoszyce, Opoczno, Nowy Korczyn, Wiślica, Parczew, Lublin, Sandomierz).¹³ W odróżnieniu od swej małżonki, Jagiełło najczęściej wizytował centra polityczne kraju, nie zaś domeny. Istotną rolę odgrywały tu zapewne rządy bezpośrednie, które stwarzały konieczność objazdów państwa. Pobyty króla w zamkach i dworach w Nowym Korczynie, Przyszowie, Radoszycach czy Jedlni tłumaczyłowiecka pasja Jagiełły.

Wspólne podróże pary monarszej miały miejsce sporadycznie. Jadwiga towarzyszyła małżonkowi tylko w kilku wyjazdach (w 1386 r. i w 1398 r. do Wielkopolski, w 1397 r. na Spisz). Wszystkie te podróże miały wspólną cechę, o której wspomniano wyżej: obecność w nich Jadwigi była niezbędna ze względów politycznych. Większość jednak objazdów kraju przez króla dokonywała się bez udziału w nich Jadwigi. Kilkakrotnie tylko wyjeżdżała władczyni małżonkowi naprzeciw do którejś z podkrakowskich królewskich, spędzając z nim kilka dni w danym ośrodku domeny.¹⁴

Po prześledzeniu tej sfery aktywności Jadwigi i Jagiełły widoczne stają się różnice w zasięgu i częstotliwości ich podróży. Cechą wyjazdów Władysława II było to, że obejmowały swym zasięgiem cały kraj, Jadwiga zaś

¹³ A. Gąsiorowski: *Itinerarium króla Władysława Jagiełły*, Warszawa 1972.

¹⁴ Porównanie itinerariów obojga monarchów nasuwa ciekawe spostrzeżenia co do liczby spotkań Jadwigi i Jagiełły. Najdłuższy, potwierdzony przez źródła, wspólny pobyt pary królewskiej miał miejsce w roku 1394 (łącznie 57 dni). Największa liczba spotkań małżonków przypadła na lata: 1386 (8 spotkań) i 1394 (12 spotkań). Itineraria obojga nie wskazują na to, by Jadwiga i Jagiełło przebywali razem zarówno w roku 1392 jak i w 1396. Przyczyn tego stanu rzeczy można doszukiwać się w charakterze ich związku małżeńskiego i jego czysto politycznej proveniencji. Tezę o braku harmonii w prywatnym życiu obojga królestwa potwierdza Długosz. Po raz pierwszy wzmiankuje on o nieporozumieniach między małżonkami przed rokiem 1388, kiedy to Gniewosz z Dalewic miał donieść Jagielle o sekretnych spotkaniach Jadwigi z Wilhelmem Habsburgiem, zob. J. Długosz, *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, Ks. X 1370–1405, red. K. Pieradzka, Warszawa 1981, s. 224–225, 230; zob. też K. Szajnocha, *Jadwiga i Jagiełło*, t. III, Lwów 1856, s. 216. O przykładowym pożyciu pary królewskiej pisze J. Stabińska: *Święta Jadwiga królowa*, Kraków 1987, s. 9. Poglądów autorki nie wspiera żadna argumentacja oparta na źródłach.

dokonywała ich głównie w obrębie położonych niedaleko od stolicy podkrakowskich domen. Zwyczaj ciągłego objazdu, stosowany regularnie jako forma zarządu państwem, to codzienna praktyka Jagiełły, działalność Jadwigi w tym względzie była znacznie uboższa.

Praktyka sprawowania władzy to nie tylko podróże, wyraża się ona niejednokrotnie przez pryzmat różnorodnych aktów prawnych, wystawianych przez monarchę. Kancelaria monarsza, produkująca dokumenty władcy, stanowiła więc jeden z czołowych ośrodków władzy. W przypadku omawianego w artykule zagadnienia współrządów pary monarszej należy sformułować pytanie o to, w czyich rękach się znajdowała. Do momentu wstąpienia Jagiełły na tron polski kancelaria Jadwigi miała rangę państwową. Kierowali nią kanclerz Zaklika z Międzygórza i podkanclerzy Klemens z Moskorzowa. Od 1386 r. zarządzali oni kancelarią Władysława II, królowa zaś zaczęła dysponować osobną kancelarią z własnym kanclerzem, pomimo prawa do dysponowania kancelarią państwową. Urząd kanclerza królowej znajdował się w rękach osób duchownych; w latach 1391–1393 sprawował go Maciej, biskup przemyski (od 1392).¹⁵

Ciekawy dla rozpatrywanego tu problemu jest fakt częstej zmiany obśady urzędu kanclerza Jadwigi. Funkcję tę sprawowali niekiedy dostojnicy sprawujący na co dzień inne urzędy: jak np. Spytek z Melsztyna, czy Jakusz z Boturzyna.¹⁶ Od roku 1386 kancelaria Jadwigi miała charakter kameralny, zapewne z woli samej władczyni, która wraz ze wstąpieniem Jagiełły na tron polski przekazała faktycznie ten ośrodek władzy mężowi, przy równoczesnym zachowaniu wszelkich praw królewskich. W okresie współrządów Władysław II nie dokonywał żadnych zmian na urządach kanclerskim i podkanclerskim, co sprzyjało umocnieniu i dalszemu rozwojowi kancelarii państwowej, a co za tym idzie, pogłębianiu się jej roli w procesie rozwoju kultury politycznej w Polsce.¹⁷

W latach 1386–1403, które przypadały na kanclerstwo Zakliki, Jagiełło wystawił 472 dokumenty, średnio 28 rocznie.¹⁸ Liczba ta wskazuje na stały wzrost pracy pisarskiej kancelarii królewskiej, albowiem Jadwiga w okresie swych niespełna dwuletnich, samodzielnych rządów wystawiła tylko 10 dyplomów, zaś w latach współrządów produkty kancelarii królowej powiększyły się o kolejnych 64. Dość znaczna dysproporcja w liczbie wystawianych

¹⁵ I. Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów 1370–1444*, Warszawa 1977, s. 232.

¹⁶ H. Kręt: *Dwór królewski Jadwigi i Jagiełły*, Kraków 1987, s. 47–49.

¹⁷ J. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska Władysława Jagiełły*, t. 2, Poznań 1979, s. 245 i n.

¹⁸ *Ibidem*, s. 97.

przez parę monarszą aktów prawnych pozwala zaakceptować stwierdzenie I. Sułkowskiej-Kurasiowej, że „od chwili koronacji Jagiełły na króla Jadwiga wyłączyła się prawie zupełnie z wystawiania dokumentów”.¹⁹

Pośród dokumentów Jadwigi dla odbiorców świeckich, na dyplomy poświadczeniowe złożyły się potwierdzenia: transakcji kupna-sprzedaży²⁰, przywilejów²¹, nadań²², posiadania dóbr²³, a także pojedyncze dokumenty —poświadczenie zastawu dóbr²⁴, spłaty długów²⁵ i zapisu dóbr.²⁶ Odbiorcami dokumentów królowej były osoby dość zróżnicowane w swojej randze społecznej i majątkowej. Należeli do nich możni, piastujący czołowe urzędy w państwie (np: Spytek z Melsztyna), ale też ci, którzy zajmowali niższe urzędy ziemskie (np: Dobiesław z Koszyc, podsędek ziemi krakowskiej).

Dużą grupę odbiorców stanowili mieszkańcy miast, wśród których nie brak osób różnych narodowości (Ormian, Żydów, Rusinów).²⁷

W ciągu czternastu lat współrządów z Władysławem II Jadwiga wydała następujące dyspozycje: nadała wsie lub ich części²⁸, dokonała zapisu na dobrach²⁹, ustanowiła skład towarów³⁰, uwolniła od cła³¹, oddała w dzierżawę cło i mennicę³² przekazała miasto w zastaw³³, dodała pewną sumę do dochodów z miasta przyznanych przez Jagiełłę³⁴, uwolniła mieszkańców miasta od podymnego³⁵ zapisała posag.³⁶ Ponadto Ja-

¹⁹ Sułkowska-Kurasiowa: *Dokumenty królewskie...*, s. 62.

²⁰ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski* (KDM) wyd. F. Piekosiński, Kraków 1876 i n., t. IV, nr 977, 997; *Zbiór dokumentów małopolskich* (ZDM), wyd. S. Kuraś, Wrocław 1962 i n., t. VI, nr 1837; t. VIII, nr 2551, 2555, *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława* (KDKK), wyd. F. Piekosiński, Kraków 1883, nr 388, 430.

²¹ *Kodeks dyplomatyczny Polski* (KDP), wyd. L. Rzyżyszczewski, A. Muczkowski, Warszawa 1858, t. I, nr 138; *Akta grodzkie i ziemskie* (AGZ), wyd. O. Pietruski, K. Liske, Lwów 1872 i n., t. VII, nr 19; ZDM, t. I, nr 228; t. IV, nr 1106.

²² AGZ, t. V, nr 22; ZDM, t. I, nr 226.

²³ AGZ, t. VI, nr 3; t. V, nr 20.

²⁴ ZDM, t. IV, nr 1099.

²⁵ *Ibidem*, t. VIII, nr 2554.

²⁶ KDKK, nr 358.

²⁷ AGZ, t. III, nr 42.

²⁸ ZDM, t. IV, nr 1074; t. VIII, nr 2539; KDKK, nr 419 (kucharz Jadwigi otrzymał od niej jeden łan ziemi we wsi Skotniki).

²⁹ ZDM, t. IV, nr 1100, 1121; t. I, nr 215.

³⁰ AGZ, t. III, nr 42.

³¹ ZDM, t. IV, nr 1088.

³² *Ibidem*, t. VIII, nr 2542.

³³ KDP, t. I, nr 156.

³⁴ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski* (KDW), wyd. TPNP, Poznań 1879, t. III, nr 1980.

³⁵ AGZ, t. VI, nr 4.

³⁶ KDP, t. III, nr 182.

dwiga nadała ziemię podolską Spytkowi z Melsztyna³⁷ oraz obdarzyła Jana z Tarnowa zamkiem Jarosław³⁸, zaś zamek Ryczywół przekazała Andrzejowi Ciołkowi³⁹.

Duże zróżnicowanie dyplomów królowej Jadwigi pod względem treści nie idzie w parze z ich liczbą, toteż można stwierdzić, że działalność następczyni Ludwika w porównaniu z aktywnością jej małżonka nosiła charakter niemalże peryferyjny. Wielka liczba dyplomów wystawionych przez Jagiełłę świadczy o znacznie większym zaangażowaniu tego władcy w sprawowanie władzy w kraju.

Władysław II wystawiał dyplomy bardzo zróżnicowane pod względem treści. Wśród dokumentów doczesnych ponad połowę stanowiły zastawy dóbr, zapisy sum na dobrach; zezwolenia na wykupienie dóbr zastawionych; część dokumentów dotyczyła spraw politycznych, reszta — to poświadczenia w sprawach finansowych, zwolnienia od ciężarów i ceł, zezwolenia gospodarcze i finansowe, nadania i określenia praw i powinności, ustalenia dróg handlowych, prezenty na beneficja kościelne, poręczenia, rozstrzygnięcia sporów w sprawach doczesnych, dzierżawa żup, zezwolenia na poszukiwania górnicze.⁴⁰

Do odbiorców dokumentów króla należeli między innymi panowie, którzy odegrali niepoślednią rolę we wprowadzeniu go na tron. Bogate nadania otrzymał więc Spyttek z Melsztyna. Król obdarował też Jana z Tarnowa.⁴¹ Nie poskąpił władca przywilejów i nadań Sędziwojowi z Szubina, Piotrowi Szafrancowi, Włodkowi z Charbinowic. Ponadto, król wystawiał przywileje i czynił nadania miastom i kościołom (np: w czasie pierwszej podróży do Wielkopolski nadał przywileje mieszczanom poznańskim oraz klasztorom w Łądzie i Trzemesznie).⁴²

Osobną grupę stanowiły dokumenty króla Władysława, bezpośrednio związane z osobą jego małżonki. Wszystkie one, z wyjątkiem dwóch⁴³, posiadały charakterystyczną cechę wspólną: poświadczały wcześniej wystawione przez królową dokumenty. Są to więc przede wszystkim potwierdzenia nada-

³⁷ ZDM, t. VI, nr 1843.

³⁸ KDM, t. IV, nr 1022.

³⁹ ZDM, t. IV, nr 1103.

⁴⁰ Sułkowska-Kurasiowa, *Dokumenty...*, *op. cit.*, s. 52.

⁴¹ Nadania te obejmowały: starostwo ruskie i wsie w ziemi sandomierskiej, powiat jarosławski z zamkiem, miastem i 16 wsiami; zob. Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II...* s. 318.

⁴² *Ibidem*, s. 154.

⁴³ KDKK, nr 410, nr 411.

nych przez Jadwigę przywilejów dla rycerzy⁴⁴, mieszczan⁴⁵, klasztoru⁴⁶ oraz wicekustosza kościoła krakowskiego.⁴⁷ Pozostałe dokumenty poświadczają: nadanie prawa magdeburskiego dla miast Spytko z Melsztyna⁴⁸, uposażenie ołtarza⁴⁹, donacje dla psalterzystów⁵⁰ i zastaw ziemi bieckiej Spytkowi z Melsztyna⁵¹, a także nadanie trzech wsi Jaškowi ze Sprowy.⁵² Ukazany wyżej fakt potwierdzenia dokumentów królowej przez osobne akty prawne jej małżonka stanowi świadectwo tego, iż odbiorcom zależało na dyplomach obojga, co w ich oczach zwiększało walor prawny decyzji królewskich.⁵³

Wspólne dyplomy królewskich małżonków, w niewielkiej liczbie trzech, stanowią: list, poświadczenie zapisu wiana oraz dyspozycja erygowania i wyposażenie ołtarza.⁵⁴

Obok scharakteryzowanych wyżej dokumentów pary monarszej dla odbiorców świeckich, których znaczna dysproporcja na korzyść Jagiełły przemawia za większą aktywnością tego władcy, kancelarie królewskie wystawiały też dyplomy zarówno Jadwigi, jak i Jagiełły dla odbiorców duchownych. Na podstawie licznych przykładów można zaobserwować zwiększenie się aktywności królowej Jadwigi w tej dziedzinie jej działalności publicznej. W porównaniu z królem Władysławem, panowała między obojgiem swoista równowaga co do liczby i charakteru poszczególnych dokonań.

Para monarsza czyniła nadania, tworzyła fundacje i uposażenia, dokonywała potwierdzeń już istniejących.⁵⁵ Zarówno Jadwiga, jak i Jagiełło

⁴⁴ KDM, t. IV, nr 980, 993.

⁴⁵ *Ibidem*, nr 988; AGZ, t. III, nr 44.

⁴⁶ KDM, t. IV, nr 1009.

⁴⁷ KDKK, nr 392.

⁴⁸ ZDM, t. VI, nr 1525.

⁴⁹ KDKK, nr 387.

⁵⁰ *Ibidem*, nr 393.

⁵¹ ZDM, t. VI, nr 1514.

⁵² *Ibidem*, nr 1533.

⁵³ Sytuacja odwrotna, czyli potwierdzenie dokumentów Jagiełły przez Jadwigę, musiała być znacznie mniej praktykowana, gdyż znany jest tylko jeden taki przypadek (ZDM, t. IV, nr 1099).

⁵⁴ W liście znajduje się informacja do papieża o założeniu kościoła św. Stanisława w Wilnie oraz prośba, by podniósł go do godności katedry, a miejscowość — do rangi miasta, zob. *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej* (KDKiDW), wyd. J. Fijałek, W. Semkowicz, Kraków 1932, t. I, nr 1. W 1391 r. Jadwiga i Jagiełło wzniesli i uposażyli ołtarz w katedrze krakowskiej, zob. KDKK, nr 378. W pięć lat później poświadczyli oboje zapis wiana żony Spytko z Melsztyna, Elżbiety, zob. AGZ, t. VI, nr 6.

⁵⁵ Para monarsza szczególnie upodobała sobie kościół katedralny krakowski. Tam bowiem Jadwiga dokonała, a jej małżonek potwierdził kilka fundacji i uposażeń ołtarzy; zob. KDKK, nr 387, 378; J. Długosz: *Liber beneficiorum dioecesis cracoviensis*, t. I, Kraków 1863, s. 217–218, 245. Ponadto z katedrą wiąże obydwójce ustanowienie kolegium

przejawiali troskę o kler świecki, czego wyrazem stało się uposażenie kościoła w Przemankowie przez króla na prośbę tamtejszego plebana⁵⁶, a także uwieńczone sukcesem starania królowej o zabezpieczenie finansowe swych protegowanych.⁵⁷

Żywotnemu zainteresowaniu króla i królowej sprawami Kościoła w Koronie towarzyszyła istotna aktywność małżonków na Litwie, co potwierdzają liczne źródła.⁵⁸

Starania Jadwigi i Jagiełły o reaktywowanie działalności krakowskiego Studium Generale ukazują kolejne pole publicznej działalności monarchów. W świetle mów Bartłomieja z Jasta, nauczyciela szkoły katedralnej na Wawelu, zabiegi o otwarcie uczelni rozpoczęły się już w 1390 r.⁵⁹, zaś przyczyną sprawczą odnowienia był sam król Władysław. Jadwiga nie została wspomniana w żadnej z mów Bartłomieja, a starania królowej w tej sprawie można umiejscowić dopiero w roku 1396.⁶⁰ Zasługą Jadwigi jest fundacja osobnej, dobrze wyposażonej bursy w Pradze dla Litwinów — przyszłych

szesnastu psalterzystów, zob. *ibidem*, s. 270 oraz KDKK, nr 393. Dużo miejsca w polityce fundacyjnej pary królewskiej zajmowały klasztory. Ułatwienia natury prawnej otrzymali dominikanie w Sandomierzu (KDM, t. IV, nr 1047), klasztor w Łądzie uzyskał zgodę Jadwigi na lokację wsi Kownaty (KDW, t. III, nr 1979), zakon kartuzów nabył przywilej otrzymywania pewnej ilości soli z żup bocheńskich (ZDM, t. IV, nr 1104, 1115). W 1397 r. Jadwiga przywróciła klasztorowi w Ołoboku prawo do młyna w Dietrzkowicach (KDW, t. VI, nr 360) oraz potwierdziła darowiznę klasztorowi Franciszkanów w Krośnie, wyjmując zarazem ten klasztor spod zależności od władz miejskich (AGZ, t. III, nr 64). Działalność fundacyjną Jadwigi i Jagiełły uzupełnia założenie klasztoru Benedyktynów na Kleparzu (J. Długosz: *Liber beneficiorum*. . . , t. III, s. 225–226) oraz sfinansowanie budowy kościoła i klasztoru dla zakonu karmelitów (*ibidem*, s. 475). Z samodzielnych inicjatyw Jagiełły względem Kościoła można wymienić finansowanie przedsięwzięcia, jakim było wykonanie malowideł w kościele św. Krzyża na Łyścu, zob. *Rachunki*. . . , s. 156, 192, 197. To samo źródło informuje, że król ofiarował 20 grzywien Kielczowi, proboszczowi kościoła Panny Marii w Krakowie, *ibidem*, s. 206; zob. też: R. M. Zawadzki: *Fundacje i darowizny kościelne królowej Jadwigi, Analecta Cracoviensia*, 1995, t. 27, s. 679–700.

⁵⁶ Dokonała się ona pod warunkiem, że wspomniany duchowny miał odprawiać jedną mszę w tygodniu za duszę Jagiełły oraz królowej Jadwigi, zob. *ibidem*, t. II, s. 149.

⁵⁷ Jadwiga potrafiła wykorzystać nadarzącą się okazję do obsadzenia dochodowej i wpływowej godności biskupa krakowskiego przez kanclerza Piotra Wysza, zob. S. Kijak: *Piotr Wysz biskup krakowski*, Kraków 1935. W 1394 r. Bonifacy IX za wstawiennictwem Jagiełły nadał stolicę biskupią w Poznaniu Dobrogostowi z Nowogodworu. Ten zaś sprawował godność ochmistra królowej.

⁵⁸ KDKiDW, t. I, z. 1, nr 7; miały też miejsce liczne nadania Jagiełły dla litewskiego kleru: *ibidem*, nr 9, 11, 30, 33, 39. Zob. też J. Długosz: *Roczniki*. . . , s. 209, 213.

⁵⁹ M. Kowalczyk: *Odnowienie Uniwersytetu Krakowskiego w świetle mów Bartłomieja z Jasta*, „Małopolskie Studia Historyczne” 1963, R. 6, s. 30–31.

⁶⁰ Z. Kozłowska-Budkowa: *Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego (1390–1414)*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*, red. K. Lepszy, t. I, Kraków 1964, s. 40.

teologów.⁶¹ Starania władczyni o Studium Generale przerwała jej śmierć. W testamencie Jadwiga przekazała swe szaty, klejnoty, sprzęty, po części dla biednych, po części zaś na założenie uniwersytetu.⁶²

Zauważalne jest zatem obopólne zaangażowanie pary królewskiej w restaurację krakowskiej uczelni. Pośród motywów działań Jagiełły wymienić należy z pewnością potrzebę kształcenia prawników, z których rekrutowaliby się doradcy królewscy⁶³, Jadwiga zaś realizowała w polityce wobec uniwersytetu swe humanistyczne i religijne przekonania.

Jadwiga Andegaweńska i Władysław II Jagiełło wchodzili jako monarchowie w skład systemu władzy w średniowiecznej Polsce, stanowiąc jego punkty centralne. Całość tego układu dopełniali doradcy królewscy, określone grono osób, tworzące, poprzez swą działalność u boku władcy oraz zajmowaną pozycję i piastowane urzędy, elitę władzy. Ich cechą charakterystyczną były ciągłe zmiany pozycji poszczególnych jednostek, zarówno we wzajemnych relacjach, jak i wobec punktu skupiającego wokół siebie grupę, a więc króla.

Dla dokonania charakterystyki otoczenia władcy, wykorzystywana jest metoda analizy listy świadków na jego dokumentach.⁶⁴ Jak każda metoda badawcza, również i ta nie jest wolna od mankamentów.⁶⁵

⁶¹ Stosowny dokument wystawiła Jadwiga 10 X 1397 r po uzyskaniu zgody na tę fundację króla Wacława IV; tekst drukuje J. Muczkowski: *Wiadomości o założeniu Uniwersytetu Krakowskiego*, Kraków 1849, s. 66–71; zob. też C. Zawodzińska: *Kolegium królowej Jadwigi przy Uniwersytecie Karola w Pradze i jego pierwszy statut*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Historia 1962, z. 9, s. 19–38.

⁶² K. Morawski: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. I, Kraków 1900, s. 67. Nie był to fundusz imponujący. Jego egzekutorowie wydali na kupno domu dla kolegium królewskiego w roku 1400 tylko 600 grzywien. Zakup Kolegium Jurystów przez Uniwersytet w 1403 i 1406 r. dokonany został na sumę 1000 grzywien; zob. *Kodeks dyplomatyczny Uniwersytetu Krakowskiego*, Kraków 1873 i n, nr 17, 29, 35, 36, 39.

⁶³ Do czasu odnowienia *Studium Generale* kancelaria królewska Jagiełły zatrudniała wychowanków Uniwersytetu Praskiego: Macieja z Sandomierza, Mikołaja z Kurowa, Budziśława z Krakowa, Mikołaja Trąbę i in., zob. Krzyżaniakowa: *Kancelaria królewska...*, t. I, Poznań 1972, s. 141.

⁶⁴ Spośród prac, w których zastosowano tę metodę, należy wymienić: W. Fałkowski: *Elita władzy w Polsce za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447–1492). Studium aspektów politycznych*, Warszawa 1992; K. Myśliński: *Dzieje kariery politycznej w średniowiecznej Polsce. Dymitr z Goraja 1340–1400*, Lublin 1982; S. Russocki: *Problem rady książęcej w Polsce dzielnicowej*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1975, t. 27, z. 2; I. Sułkowska-Kurasiowa: *Doradcy Władysława Jagiełły*, [w:] *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. II, Warszawa 1982; M. Wilska: *Objazdy księcia Janusza Starszego: struktura władzy i środowisko dworskie na Mazowszu*, *ibidem*.

⁶⁵ Niektóre z nich, jak np: trudność w zinterpretowaniu danych zaczerpniętych z list świadków na skutek piastowania przez jedną osobę kilku urzędów, zasygnalizowała Sułkowska-Kurasiowa w pracy *Doradcy...*, s. 192.

Dla potrzeb artykułu sporządzono zestawienie osób świadkujących na dokumentach wieczystych królowej, z podaniem urzędów, jakie te osoby posiadały. Wykaz świadków na dyplomach wieczystych Władysława II dla całego okresu jego rządów opracowała I. Sułkowska-Kurasiowa⁶⁶, zaś podobne zestawienie, lecz tylko dla branego tu pod uwagę okresu współrządów pary monarszej, wykonała Grażyna Klimecka.⁶⁷ Na podstawie wyników tychże badań można formułować wnioski co do składu i charakteru osób świadczących czynności prawne kancelarii królewskiej.

Listę osób, poświadczających dokumenty wystawione przez królową Jadwigę w pierwszym okresie jej rządów, tj. do koronacji Jagiełły, otwiera Sędziwój z Szubina, będący w okresie bezkrólewia jednym z czołowych zwolenników Andegawenki na tronie Polski. Obok niego występowali najczęściej wielcy panowie małopolscy: Spytek z Melsztyna, Jan z Tarnowa, Jan Ligęza, Jan z Tęczyna, Dobiesław z Kurozwęk i Piotr Kmita. Przytoczone wyżej nazwiska świadczą o tym, że doradcami Jadwigi byli ludzie wyniesieni na urzędy jeszcze przez jej ojca, którzy uzyskali społeczną akceptację swej pozycji w państwie na zjeździe w Radomsku w 1384 r.⁶⁸ O ich wielkim znaczeniu świadczy fakt, że królowa Elżbieta upoważniła ich do rozporządzania ręką Jadwigi.⁶⁹

Niektórzy urzędnicy, pojawiający się w formule testacyjnej dokumentów królowej, wydają się figurować z innych powodów niż posiadanie dużego wpływu na decyzje Jadwigi. Na dokumencie wystawionym w Krakowie z 21 kwietnia 1385 r. pomiędzy świadkami widnieją nazwiska urzędników z terenu Wielkopolski. Pozostaje to zapewne w związku z pochodzeniem odbiorcy tego dyplomu właśnie z terenu tej prowincji. Królowa Jadwiga uposażyła w nim szpital pw. Św. Ducha pod Kościanem.⁷⁰ Na kolejnym dyplomie królowej można zaobserwować związek wielkopolskich świadków z miejscem jego wystawienia. Zastaw Międzyrzecza poświadczali, nie stojący przecież najwyżej w hierarchii urzędów, kasztelanowie: nakielski i santocki.⁷¹

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ G. Klimecka: *Czy rzeczywiście „Doradcy Władysława Jagiełły”*, [w:] *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. IV, Warszawa 1990, s. 229.

⁶⁸ MPH, t. II, s. 105; Sędziwój z Szubina był starostą krakowskim już od 1377 r., Spytek z Melsztyna — wojewodą krakowskim od 1381 r., Jan z Tarnowa — kasztelanem sandomierskim od 1377 r., Jan z Tęczyna — kasztelanem wojnickim od 1379 r. Widzimy zatem, że dygnitarze ci zawdzięczali nie Jadwidze, lecz jej ojcu osiągnięcie swej wysokiej pozycji w systemie władzy.

⁶⁹ Maciejewska: *Jadwiga...*, *op. cit.*, s. 45.

⁷⁰ KDW, t. IV, nr 287.

⁷¹ KDW, t. III, nr 1840.

Po koronacji Władysława Jagiełły i rozpoczęciu się okresu współrządów pary królewskiej, osobą najczęściej świadkującą dokumenty królowej stał się ochmistrz jej dworu i podkomorzy Jakusz z Boturzyna. Był on szczególnie obeznany z kancelarią, z polecenia królowej badał przedstawione jej do zatwierdzenia akty prawnoprywatne.⁷² Oprócz Jakusza występują inne osoby piastujące funkcje dworskie, np.: Jan z Tęczyna — ochmistrz dworu królowej. Tę samą funkcję pełnił też Krystyn z Ostrowa. Ochmistrem i podskarbisem Jadwigi, który był świadkiem ośmiokrotnie, był Nawój z Łękawy. Nieco mniej razy, bo pięciokrotnie, wystąpił w charakterze komornika i ochmistra dworu Piotr Rpiszka.

Od początku panowania Jadwigi dwór królewski zarządzany był przez marszałka Przedbora z Brzezia, który pełnił funkcje dworskie już u boku Kazimierza Wielkiego (podstoli krakowski od 1364 r.). Wkrótce, od 1387 r. stanowisko to objął Mikołaj Bogoria zapewne w związku z pozytywną rolą, jaką odegrał w sfinalizowaniu planu mariażu Andegawenki z Jagiełłą. W roku 1388 urząd marszałka dworu powierzono Dymitrowi z Goraja; nie bez znaczenia była jego znajomość ruskiej tradycji kulturalno-obyczajowej. W czasie gdy wielmoża ten sprawował powyższy urząd, lecz nie mógł być obecny na dworze królewskim, w jego zastępstwie występowali też Mikołaj Węzyk i Zbigniew z Brzezia. Wskazuje to na tendencję do odciążenia marszałka od jego dworskich obowiązków, co wiąże się z wyodrębnieniem się funkcji dworskich i państwowych tego urzędu.⁷³

Godne odnotowania jest, iż marszałkowie dworu Jagiełły przebywali u boku Jadwigi w charakterze prywatnym. Zarządzanie jej dworem od roku 1386 spoczywało w rękach ochmistra. Pierwszy ochmistrz dworu Jadwigi, Krystyn z Ostrowa, należał do grona osób blisko związanych z Jagiełłą, co dawało królowi możliwość wglądu w sprawy dworu małżonki. Znamienne jest, że Krystyn przebywał częściej w otoczeniu króla niż królowej, zapewne z racji pełnionego równocześnie urzędu kasztelana sandomierskiego.⁷⁴ Co ciekawsze, na niektórych dokumentach występował Krystyn w formule testacyjnej z tym ostatnim tylko urzędem; funkcja ochmistra królowej nie miała tak dużego prestiżu jak ziemska godność kasztelana sandomierskiego.⁷⁵ W latach współrządów ochmistrz dworu nie miał sprecyzowanego zakresu czynności

⁷² Jakusz z Boturzyna zajmował się na co dzień gospodarczymi problemami dworu królowej; organizował przyjęcia dworu w Niepołomicach. O bliskich związkach królowej Jadwigi z Jakuszem świadczy fakt, że odwiedzała go w Boturzynie. Zob. *Jakusz z Boturzyna*, [w:] PSB, t. X, z. 46, s. 398.

⁷³ Kręt: *Dwór...*, s. 28.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 30.

⁷⁵ ZDM, t. VI, nr 1587, 1590.

i łatwo mógł być zastąpiony przez innych urzędników (stąd widzimy z tą godnością Jakusza z Boturzyna, czy Nawoja z Łękawy), w odróżnieniu od funkcji marszałka dworu, która miała charakter państwowy.

Rola ochmistrza dworu królowej wzrosła w 1396 roku, w czasie gdy urząd ten sprawował kasztalan wiślicki Piotr Rpiszka. Miało to miejsce za sprawą króla Władysława, który nadał swej małżonce dwa tysiące kóp groszy praskich z żup solnych w Bochni i Wieliczce, co usamodzieliło dwór pod względem majątkowym.⁷⁶ Należy jednak dodać, że ochmistrz Piotr nie odgrywał w polityce roli, jaka była udziałem jego poprzednika na urzędzie i rzadko świadczył na dokumentach.⁷⁷

Krokiem w kierunku podniesienia prestiżu dworu Jadwigi było dokonanie przez władczynię wyboru Jana z Tęczyna na urząd ochmistrza w 1398 r., który wkrótce po tym otrzymał najwyższą świecką godność kasztelana krakowskiego.⁷⁸ Jednakże, pełniona przez niego najwyższa godność ziemską wymagała od tego urzędnika uczestnictwa w radzie królewskiej, co za tym idzie, powodowała jego częstą nieobecność na dworze królowej.

Zaprezentowane uwagi upoważniają do konkluzji, że równoległe do wyraźnie krystalizującego się urzędu marszałka dworu królewskiego, stającego się zarazem funkcją o charakterze państwowym, istniał urząd ochmistrza dworu królowej. Był on jednak w przypadku każdej sprawującej go osoby tylko niejako dodatkiem do piastowanych przez nią ziemskich urzędów, co wskazuje, że sprawowanie funkcji na dworze władczyni nie dorównywało prestiżowi wyływającemu ze związków z radą króla Władysława.

W zestawieniu świadków dokumentów Jadwigi nie brak i innych urzędników dworskich; w funkcji krajczego występował Zawisza z Oleśnicy, który zaskarbiwszy szybko zaufanie królowej, bywał często wysyłany przez nią w różnych poselstwach.⁷⁹ Na dokumentach Jadwigi trzykrotnie świadcował Klemens z Kwiliny jako jej podczasz, dwukrotnie zaś Adam z Tur — podskarbi, wcześniej jej pokojowiec.⁸⁰ Kolejnym urzędnikiem dworskim Jadwigi, świadkującym dwukrotnie, był Pietrasz ze Szczekocin, podstoli królowej.⁸¹

⁷⁶ KDKK, nr 411.

⁷⁷ Kręt: *Dwór...*, s. 32.

⁷⁸ J. Kurtyka: *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997, s. 216.

⁷⁹ Powiązania rodzinne Zawiszy (wnuk Dobiesława z Kurozwek, bratanek Krzesława z Chodowa) z trzonem proandegawęńskiego stronnictwa panów małopolskich wskazują, iż być może zadaniem jego było oddziaływać na młodą królową zgodnie z intencjami tejże grupy możnych. Zob. M. Michalewiczowa: *Zawisza z Oleśnicy*, PSB, t. XXIII, s. 774.

⁸⁰ Pokojowiec, czyli łożny królowej, to jeden z niższych urzędów dworskich, który dawał możliwość rozpoczęcia kariery dworskiej; zob. Kręt: *Dwór...*, s. 53.

⁸¹ K. Ożóg: *Pietrasz ze Szczekocin*, PSB, t. XXVI, s. 434.

Zauważyć należy, że osoby pełniące funkcje dworskie występowały przy Jadwidze dość licznie. Część z nich to ludzie stosunkowo młodzi (Jakusz z Boturzyna, Piotr Rpiszka, Nawój z Łękawy), nie skrępowani tradycją dworów Kazimierza i Ludwika. Nie powiązано ich też funkcjami urzędniczymi z dworem Jagiełły. Sytuacja ta może nasuwać przypuszczenie, że Jadwiga dążyła do wzmocnienia pozycji swego dworu i starała się kształtować odrębny ośrodek władzy.

W formułach testacyjnych dokumentów Jadwigi, ponad połowa wystąpień to poświadczenia jednostkowe. Obok urzędników ziemskich występują też osoby, określane mianem *familiaris*⁸²; aż dziewięć spośród pojedynczych wystąpień zostało wpisanych na listę świadków, bez określenia przynależności do tych osób jakiegokolwiek urzędu czy funkcji. Niektórzy spośród nich stali się posiadaczami urzędów dopiero po śmierci królowej. Urzędy zdecydowanej jednak większości z tych osób pozostają nieznanne.

W wielu przypadkach występowanie na listach świadków determinowane zostało zajmowanym urzędem. Dla niektórych osób przyczynę taką mogły stanowić relacje rodzinne pomiędzy nimi a odbiorcami lub powiązania tych pierwszych z przedmiotem nadania. Związek świadka z odbiorcą z tej samej ziemi zauważalny jest na dyplomie Jadwigi z 11 stycznia 1393 r., kiedy to Krystyn z Ostrowa kasztelan sandomierski świadczył na nadaniu dla Jana z Tarnowa wojewody sandomierskiego.⁸³ Występowanie w formule testacyjnej dokumentu z 20 grudnia 1397 r. Piotra Wysza biskupa krakowskiego, Zbigniewa archidiakona i Jana kustosa krakowskiego wydaje się pozostawać w bezpośredniej zależności od przedmiotu nadania, czyli wyposażenia ołtarza dla katedry krakowskiej.⁸⁴ Na dokumentach wystawionych przez królową na terenie Wielkopolski w Piotrkowie i Kaliszu występował jako świadek Sędziwój z Szubina, zapewne z racji pełnionego przez niego urzędu starosty generalnego Wielkopolski.⁸⁵

Czołowe miejsca pod względem liczby wystąpień na dokumentach Jadwigi w okresie współrządów zajmują najwyżsi dostojnicy państwa, których nazwiska wymieniono dla pierwszego okresu rządów królowej. Obok nich występowali przy władczyni dostojnicy Kościoła: biskup krakowski Piotr Wysz, biskupi poznańscy: Dobrogost Nowodworski (od 1394 r. arcybiskup gnieźnieński), Wojciech Jastrzębiec oraz Mikołaj z Kurowa.

Według sporządzonego przez Grażynę Klimecką zestawienia świadków na wieczystych dokumentach Jagiełły z lat 1386–1399, ówcześni jego do-

⁸² Są to: Krzesław Łopuszyński, Mikołaj syn Drogosza i Jakusz Węgrzyn.

⁸³ KDM, t. IV, nr 1022.

⁸⁴ KDKK, nr 424.

⁸⁵ KDKK, nr 419.

radcy rekrutowali się w większości z najwyższych dygnitarzy ziemskich. Od strony personalnej, wśród świadków prym wiodli: Jan z Tarnowa, Sędziwój z Szubina, Spytek z Melsztyna, Jan Ligeża, Piotr Kmita, Krystyn z Ostrowa, Krystyn z Koziegłów i Dymitr z Goraja. Każdy z tych urzędników występował na dokumentach władcy ponad 50 razy. Nietrudno też odnaleźć powyższe osoby na zestawieniu świadków królowej Jadwigi. Zjawisko takie nasuwa wnioski o dużym ich zaangażowaniu i roli, jaką odgrywali w kreowaniu polityki państwa. Zastanawiający jest tylko brak poświadczeń na dyplomach króla przez Dobiesława z Kurozwek kasztelana krakowskiego. Nie można tego tłumaczyć podeszłym wiekiem kasztelana, gdyż nie znajdujemy go również pośród świadków na dokumentach Jagiełły wystawionych w Krakowie.⁸⁶ Na dokumentach Jadwigi pojawił się zaś Dobiesław trzykrotnie.⁸⁷ Stwierdzenie, jakoby brak kasztelana w otoczeniu króla był wynikiem jego niechęci do Jagiełły, nie znajduje, jak dotychczas, poparcia w źródłach.

Przy dużej liczbie wystąpień urzędników świeckich, dostojnicy Kościoła pojawiali się na listach świadków monarchy rzadziej. Najczęściej wśród nich świadkowali Dobrogost biskup poznański i Piotr Wysz biskup krakowski. Być może, mała liczba poświadczeń przez przedstawicieli Episkopatu wynikała z braku współpracy pomiędzy nimi a Jagiełłą.

Król Władysław II kierował się względami personalnymi przy doborze świadków. Brak biskupa włocławskiego w formułach testacyjnych dyplomów Jagiełły do 1399 r. miał zapewne swą przyczynę w tym, że urząd ten piastowały w tym czasie osoby, które nie cieszyły się jego zaufaniem.⁸⁸

Na dokumentach Jagiełły, tak jak było to w przypadku produktów kancelarii jego małżonki, można zaobserwować związek świadka z danej ziemi (związanego z nią poprzez urząd lub posiadany majątek) z miejscem ich wystawienia. Tę zależność ilustrują dokumenty króla wystawione na Rusi, które najczęściej poświadczali Jan z Tarnowa i Dymitr z Goraja. Urzędnicy małopolscy tylko sporadycznie świadczyli na dyplomach wystawionych w Wielkopolsce. Analogicznie, dokumenty pochodzące z tej samej dzielnicy poświadczają głównie związani z nią urzędnicy: Sędziwój z Szubina i Bartosz z Wezenborga.

Dokonując porównania otoczenia obojga monarchów, nietrudno stwierdzić, że zarówno wokół króla, jak i królowej pojawiały się te same osoby, przede wszystkim wytrawni politycy kontynuujący swą aktywność z cza-

⁸⁶ Klimecka: *Czy doradcy...*, s. 226–227.

⁸⁷ ZDM, t. I, nr 174; AGZ, t. III, nr 37; ZDM, t. IV, nr 1074.

⁸⁸ Sułkowska-Kurasiowa: *Doradcy...*, s. 195.

sów Ludwika Węgierskiego i bezkrólewia. Wyedukowani w politycznej szkole swego monarchy, zaprawieni na polu dyplomatycznych rozgrywek o realizację własnej wizji państwa, stworzyli silną grupę doradców królewskich. Ich częsta obecność u boku Jagiełły bądź Jadwigi ukazuje, iż kryterium doboru doradców nie wiązało się w pierwszym rządzie z miejscem w hierarchii urzędów, lecz raczej z zajmowaną pozycją polityczną. O silnej pozycji panów małopolskich świadczy fakt, że przesunięcia na najwyższych urządach świeckich w latach współrządów, dokonywały się w ramach ścisłej elity politycznej kraju.⁸⁹

Skład personalny otoczenia królowej Jadwigi został zmodyfikowany po rozpoczęciu przez nią współrządów z Jagiełłą. Obok czołowych dygnitarzy państwa, widniejących na dokumentach, świadkowali też członkowie jej dworu, a także osoby bez urzędu. W formułach testacyjnych dyplomów króla Władysława występowali zaś głównie najwyżsi urzędnicy ziemscy. Sytuacja taka prowadzi do konkluzji, że z chwilą wstąpienia Jagiełły na tron, Jadwiga znacznie ograniczyła swą aktywność polityczną, przekazując mężowi większość problemów związanych z prowadzeniem nawy państwowej, czego konsekwencją stała się obecność przy nim, nie zaś przy królowej, dużej liczby urzędników ziemskich.

Polityka zagraniczna — to kolejny aspekt aktywności charakteryzowanych tu władców. Pierwsze, znaczące w tej dziedzinie kroki podjęła Jadwiga w 1387 r., odzyskując dla Polski Ruś Halicką. Jak stwierdził J. Wyrozumski, „Jadwiga prowadziła tę wyprawę tylko formalnie, bowiem ze względów dynastycznych nie mógł rewindykować Rusi Jagiełło, nie mogli tego uczynić sami panowie polscy”.⁹⁰

W sprawie Rusi Halickiej oboje władcy występowali wspólnie, choć nie równocześnie: najpierw pojawiła się tam królowa w otoczeniu dostojników królestwa, poświadczając przywileje⁹¹, później zaś przybył na Ruś Jagiełło potwierdzając je i nadając nowe.⁹² W czasie pobytu Ja-

⁸⁹ Po śmierci Dobiesława z Kurozwęk kasztelanę krakowską otrzymał Jan z Tęczyna, a wojewodą krakowskim po śmierci Spytka z Melsztyna został w 1401 r. Jan z Tarnowa, zaś Piotr Kmita przejął po nim urząd wojewody sandomierskiego. Zob. J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański: *Władysław II...*, s. 318 oraz *Urzednicy Małopolscy XII–XIV wieku*. Spisy. Opr. J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P. Wojciechowski, B. Wyrozumski, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1990 nr 138, s. 65; nr 467, s. 128; nr 981, s. 226.

⁹⁰ J. Wyrozumski: *Królowa Jadwiga. Między epoką piastowską i jagiellońską*, Kraków 1997, s. 107.

⁹¹ AGZ, t. VII, nr 19; t. III, nr 42.

⁹² AGZ, t. III, nr 44, Jagiełło mianował pierwszym polskim starostą na Rusi Jana z Tarnowa, zob.: Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II...*, s. 159. Fakt, że nie uczyniła

dwigi na Rusi Jagiełło osobiście uczestniczył w akcji chrystianizacji Litwy.⁹³

O ile dziedziczne prawa upoważniały Jadwigę do osobistej inicjatywy względem Rusi Halickiej, to Ruś Wołyńska stała się przedmiotem ingerencji króla Władysława II, tereny te bowiem leżały w gestii zainteresowań Litwy.⁹⁴ Zapewne pod naciskiem panów polskich Jagiełło oddał główną część Wołynia i ziemię łucką pod zarząd starostów koronnych w 1387 r.⁹⁵ Nie konsultowanym z królową posunięciem Jagiełły było obdarowanie Ziemowita IV ziemią bełską w rok później⁹⁶, co spotkało się ze sprzeciwem ze strony zarówno Jadwigi, jak i panów polskich. Taki sam sprzeciw wywołał król nadaniem części Podola na prawie lennym Spytkowi z Melsztyna.⁹⁷

Samodzielne kroki królowej Jadwigi w polityce wobec Witolda zauważalne są w roku 1396. Wtedy to wobec zamierzeń tego księcia w związku z podporządkowaniem sobie całego Wołynia, Andegawenka wystawiła dokument dla Fiodora Ostrońskiego, w którym zaznaczyła, że podlega on bezpośrednio Koronie.⁹⁸ Zaś w roku 1398 Jadwiga zażądała od Witolda rocznych czynszów z ziem Litwy i Rusi zapisanych jej wianem przy słu-

tego wcześniej Jadwiga świadczy o bardziej samodzielnym stanowisku, jakie zajmował we współrzędach jej małżonek.

⁹³ Wasilewski: *Wokół związków Polski z Litwą*, [w:] *Dzielo Jadwigi*... , s. 36–38.

⁹⁴ W wyniku rywalizacji polsko-litewskiej o ziemie ruskie, Kazimierz Wielki zdobył w 1366 r. Ruś Włodzimierską, zawierając jednocześnie pokój z Litwą. Ruś Włodzimierska została jednak podzielona: Lubart, brat Kiejstuta otrzymał Łuck i część okręgu włodzimierskiego, natomiast sam Włodzimierz i inne grody (Chełm, Bełz, Krzemieniec) przejął we władanie król Polski. Zob.: A. Janeczek: *Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego*, Warszawa 1993, s. 31.

⁹⁵ Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II*... , s. 159.

⁹⁶ W dokumencie z 7 I 1396 r. polski monarcha stwierdza, że księżę mazowiecki otrzymał powiaty: bełski, lubaczowski, grabowiecki, horodelski, sokalski i łopatyński, zob. KDMaz, nr 125. Prawdopodobnie nadaniu temu przeciwna była królowa Jadwiga, gdyż zezwoliła nań dopiero w następnym roku, zob. KDMaz, nr 126. Wydaje się, że z nadania Ziemowita IV została wyłączona część dóbr znad granicy chełmsko-bełskiej, w obrębie dawnego księstwa Jerzego Narymuntowicza. Były one bowiem w dyspozycji księcia ratneńskiego Fedora-Lubarta, nadane układem Fedorowi przez Ludwika (zob. Janeczek: *Osadnictwo*... , s. 27–28). Dlatego też zapewne król Jagiełło wziął pod bezpośredni zarząd ziemie związane później z ośrodkiem w Chełmie. Niewątpliwie zgłaszała do nich pretensje Litwa, zob. R. Szczygiel we *Wstępie do: Urzędniczy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*. Oprac. H. Gmiterek, R. Szczygiel, Kórnik 1992, s. 7.

⁹⁷ Długosz: *Roczniki*... , s. 284. Nadanie części Podola graniczącej z Rusią Halicką Spytkowi z Melsztyna było przejawem kompromisu ze strony Jagiełły wobec akcji Witolda przejęcia całego Podola pod swój zarząd. Nadanie dla Spytka dzieliło Podole na dwie części, wschodnią część zatrzymał król, faktycznie zaś Witold.

⁹⁸ W tym samym roku uznał on zwierzchność Witolda, zob. Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II*... , s. 160.

bie z Jagiełłą. Wyrazem rozbieżności poglądów pomiędzy litewskim księciem a królową na kwestię pozycji Litwy stała się ugoda Witolda z Krzyżakami na wyspie Salin. Istnieje przypuszczenie, że wzmocnienie pozycji Witolda mogło odpowiadać dążeniom Jagiełły do zmiany postanowień królewskich.⁹⁹

Aktywna polityka królowej Jadwigi wyraża się w działaniach wobec Władysława Opolczyka i Zakonu. Gdy w 1391 r. tenże książę zastawił państwu krzyżackiemu zamek w Złotorzy, w Polsce nie czekano na powrót z Litwy Jagiełły, lecz wysłano do księcia posła Jadwigi. Gdy zaś w 1392 r. Opolczyk zastawił Kujawy i Dobrzyń, królowa udała się na Węgry, by zapewne pozyskać przychylne stanowisko dworu węgierskiego w tej sprawie. Jednocześnie Jagiełło podpisał ugodę w Ostrowie z Witoldem, która odciągała litewskiego księcia od Zakonu.¹⁰⁰

Andegawenka nie brała udziału w akcji dyplomatycznej związanej ze sprawą obsady arcybiskupstwa ruskiego w 1395 roku. Przystąpienie Jagiełły do ligi antykrzyżackiej montowanej wtedy przez króla niemieckiego, było jego całkowicie samodzielnym przedsięwzięciem.¹⁰¹

Po śmierci Marii królowej Węgier, Jadwiga przyjęła tytuł dziedziczki Węgier, co zmusiło Zygmunta Luksemburskiego do obsadzenia wojskiem granicy z Polską.¹⁰² Ze względu na dziedziczne prawo do ziemi dobrzyńskiej Jadwiga prowadziła rozmowy z Konradem von Jungingenem we Włocławku w 1397 roku, w sprawie zastawu tej ziemi przez Opolczyka. Zakończyły się one fiaskiem; do ponownego spotkania wielkiego mistrza z królową, pomimo jej wyraźnych o to starań, nie doszło.¹⁰³ Na zjeździe pary królewskiej z Zygmuntem Luksemburczykiem władczyni zwróciła się do obecnego tam Opolczyka zapytaniem o prawo zastawienia Dobrzynia. Jadwiga zaproponowała w tej sprawie spotkanie z wielkim mistrzem w Toruniu w 1398 r. Przybyła tam wspólnie z królem, zaś wielki mistrz posłał komtura chełmskiego, co wywołało słuszny gniew królowej.¹⁰⁴

Porównując aktywność Jadwigi i Jagiełły na polu polityki międzynarodowej, należy przyznać, iż miała ona charakter równorzędny. Królowa prowadziła konsekwentne działania dyplomatyczne wobec Opolczyka, czy też

⁹⁹ Trzymanie się tych postanowień zagrażało dziedzicznej władzy Giedyminowiczów na Litwie, gdyż po śmierci Jagiełły przyszedł król Polski mógł rościć sobie prawo do Wielkiego Księstwa Litewskiego, zob. *ibidem*, s. 170.

¹⁰⁰ Długosz: *Roczniki...*, s. 256.

¹⁰¹ Krzyżaniakowa, Ochmański: *Władysław II...*, s. 165.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ M. Duczmal: *Jagiellonowie. Leksykon biograficzny*, Kraków 1996, s. 314.

¹⁰⁴ A. Strzelecka: *Jadwiga królowa*, [w:] *Dzielo Jadwigi...*, s. 101.

Zakonu, choć nie można jej przypisać żadnego szczególnego sukcesu politycznego. Niemniej jednak, niejednokrotnie podejmowała samodzielne inicjatywy, szczególnie gdy chodziło o poparcie polskich roszczeń terytorialnych jej dziedzicznymi prawami. W większości przypadków działania Jadwigi szły w parze z postępowaniem Jagiełły, wzajemnie się uzupełniając. W dziedzinie polityki wewnętrznej władcą zdecydowanie bardziej aktywnym okazał się Władysław II. To na jego barkach spoczywał trud codziennego rządzenia krajem, podejmował go władca w dużo większym zakresie niż jego małżonka, o czym świadczą liczne tego ślady w postaci produktów kancelarii króla, a także częstotliwość i charakter jego podróży. Królowa Jadwiga jawi się jako władczyni, która nie wykorzystywała w pełni praw jej przysługujących do sprawowania władzy w swym królestwie. Zauważalne to jest choćby w liczbie i charakterze dokumentów, jakie wystawiła. Równorzędne zatem stanowisko prawne, jakim cieszyli się oboje monarchowie, nie stanowiło odzwierciedlenia faktycznego rozłożenia obowiązków, które narzuciła na Jadwigę i Jagiełłę rycerska *communitas*.

Zestawienie osób świadkujących na dokumentach Jadwigi Andegaweńskiej
(o kolejności decyduje liczba odnotowań)

OSOBA	PIASTOWANE URZĘDY I GODNOŚCI W OKRESIE PANOWANIA KRÓLOWEJ JADWIGI	LICZBA ODNOTOWAŃ NA DOKUMENTACH
Jakusz z Boturzyna	ochmistrz kuchni królowej (od 1388) podkomorzy królowej (1393–1419) starosta biecki (1398)	15
Sędziwój z Szubina	starosta nakielski (1375–1388) starosta krakowski (1377–1389) wojewoda kaliski (1381–1405) starosta gen. Wielkopolski (1389–1393)	11
Spytko z Melsztyna	wojewoda krakowski (1381–1399) starosta biecki (1383–1386) starosta krakowski (1390–1398)	11
Jan z Tęczyna	kasztelan wojnicki (1379–1398) starosta sieradzki (1386–1397) kasztelan krakowski (1398–1405) starosta krakowski (1399–1405) ochmistrz dworu królowej (1398–1399)	10

Jan z Tarnowa	kasztelan sandomierski (1377–1385) wojewoda sandomierski (1385–1401) starosta sandomierski (1386–1387) starosta lwowski (ruski) (1387–1393, 1394–1405)	9
Krystyn z Ostrowa	ochmistrz dworu królowej (1387–1394) kasztelan sandomierski (1392–1406)	9
Jan Ligęza	wojewoda łęczycki (1386–1418)	8
Nawój z Łękawy	ochmistrz i podskarbi królowej (od 1388) wojski krakowski (od 1391)	8
Drogomir z Chrobrza	sędzia krakowski (1386–1396)	6
Dymitr z Goraja	podskarbi i marszałek (1386–1398)	6
Piotr Rpiszka	komornik królowej (1393) starosta opoczyński (1394) starosta buski (1396) ochmistrz dworu królowej (1396–1397) kasztelan wiślicki (1396–1401)	5
Spycimir	podkomorzy krakowski (1385–1395)	5
Zawisza z Oleśnicy	krajczy dworu królowej (1391)	5
Piotr Wysz	biskup krakowski (1393–1412)	4
Dobiesław z Kurozwęk	kasztelan krakowski (1386–1394)	3
Klemens z Kwiliny	podczaszy królowej (1384–1399)	3
Piotr Kmita	kasztelan lubelski (1386–1401) starosta sanocki (1394–1398) starosta sieradzki (1399)	3
Sędziwój z Szamotuł	kasztelan gnieźnieński (1387–1392) wojewoda poznański (1393–1403)	3
Adam z Tur	podskarbi królowej (od 1397)	2
Albert z Vanborka	sędzia (1398)	2
Dobrogost Nowodworski	biskup poznański (1384–1394) arcybiskup gnieźnieński 1394–1402)	2
Dziersław z Ostroga	kasztelan santocki (1383–1387)	2
Imram z Pleszowa	kasztelan zawichojski (1386–1406)	2
Jan Rej	bez urzędu	2
Krystyn z Kozichłów	kasztelan sądecki (1386–1417) sędzia sądecki (1387, 1397–1412)	2
Mikołaj	doktor dekretów (1397)	2
Mikołaj Falkowski	bez urzędu	2
Pelka z Gnojna	wielkorządca krakowski (do 1388) wielkorządca sandomierski (1388) burgrabia krakowski (1392)	2
Pietrasz ze Szczekocin	podstoli królowej (1392)	2
Sasin z Kijów	bez urzędu (do 1399)	2
Strasz z Białaczowa	starosta łęczycki (1390–1392) kasztelan małogojski (1391–1407)	2
Otto	podkomorzy bydgoski (1384)	1
Michał	łowczy sandomierski (1384–1390)	1

Włodzimierz	podstoli łęczycki (1370–1387) sędzia łęczycki (1387–1391)	1
Chwalibóg	podsedek sieradzki (1384–1392)	1
Dadźbóg	bez urzędu	1
Mikołaj Jastrzębiec	bez urzędu	1
Staszko	kasztelan wiślicki (1375–1386)	1
Wincenty z Kępy	wojewoda poznański (do 1386)	1
Peregryn z Węgleszyna	podkomorzy sandomierski (1379–1400) starosta generalny Wielkopolski (1383–1387)	1
Jan z Bierzglina	kasztelan kaliski (1365–1389)	1
Wojciech z Kobylina	podczaszy kaliski (1385–1394) kasztelan międzyrzecki (1394–1400)	1
Klemens	kasztelan czechowski (1385–1412)	1
Niemierza z Łapanowa	bez urzędu	1
Piotr	kasztelan małegojski (1373–1388)	1
Piotr z Roźnowa	bez urzędu	1
Krzysztof z Chodowa	kasztelan sądecki (1375–1385) kasztelan sandomierski (1386–1392) starosta generalny Wielkopolski (1387–1389) starosta łucki (1387–1388)	1
Rafał z Mychowa	starosta opoczyński (1399–1403)	1
Jan z Oleśnicy	starosta wileński (1390–1392) starosta łęczycki (1397–1404)	1
Włodzimierz	kasztelan brzeski (1387–1388)	1
Borko z Trzcienia	burgrabia krakowski (1389–1399)	1
Andrzej ze Sprowy	bez urzędu	1
Paszko Złodziej	kasztelan biecki (1377–1403)	1
Bartosz	wojewoda poznański (1387–1392)	1
Paszko z Bogorii	ochmistrz królowej (1392)	1
Krzysztof Łopuszyński	<i>familiant</i> królowej	1
Mikołaj syn Drogosza	<i>familiant</i> królowej	1
Staszko Bobowski	bez urzędu	1
Tomko	podczaszy krakowski (1386–1407)	1
Maciej	kanclerz królowej (1391–1393)	1
Jakub Wugar	bez urzędu	1
Jakusz z Konicpola	wojewoda sieradzki (1393–1430)	1
Jan ze Szczekocin	podstoli królowej (1397–1399)	1
Jan	kustosz krakowski (1397)	1
Mikołaj z Raciborza	bez urzędu	1
Wojciech Jastrzębiec	kanclerz królowej (1397–1399) biskup poznański (1399)	1
Jakusz Węgrzyn	<i>familiant</i> królowej	1
Zbigniew	archidiakon (1397)	1

Mikołaj Cztań	stolnik sandomierski (1396–1397) stolnik krakowski (1396–1398) podsędek sandomierski (1398–1409)	1
Piotr z Raciąża	bez urzędu	1
Pietrasz z Książa	burgrabia krakowski (1399–1405)	1
Jan Boruta z Konina	bez urzędu	1
Mikołaj z Kurowa	protonotariusz kancelarii królewskiej (1392) biskup poznański (1395) biskup wrocławski (1399)	1

RÉSUMÉ

Dans cet article, on a présenté une caractéristique du règne commun de Hedwige d'Anjou et de Ladislas II Jagellon en Pologne. La motivation de faire cette analyse a été fournie par la question sur le degré d'engagement réel de chacun des époux dans l'exercice du pouvoir, à base de sa légitimité au nom de la société polonaise.

L'analyse d'un des éléments de l'activité publique de ce couple monarche, à savoir les voyages, permet de constater une grande disproportion entre les époux, en ce qui concerne aussi bien le caractère de ces voyages que leur étendue ou leur fréquence. Le roi Ladislas II a admis le système d'inspections permanentes du royaume entier, ce qui était conforme avec le caractère spécifique de sa gestion, tandis que la mobilité de la reine Hedwige, dans la plupart des cas, se limitait aux voyages faits à l'intérieur des domaines situés aux environs de Cracovie, non loin de la capitale. Les voyages communs des époux avaient lieu sporadiquement.

La caractéristique comparative des documents rédigés par la chancellerie royale à l'intention des destinataires laïques permet de confirmer la différence visible dans cette sorte d'activité des deux monarches. Les documents en nombre d'environ 2000 et une grande différenciation du contenu des diplômes de Ladislas II, en comparaison avec les 76 documents délivrés par Hedwige, témoignent d'une très faible activité de la reine par rapport à un grand engagement du roi dans les affaires concernant le pays. Une activité un peu plus grande était manifestée par la reine relativement à l'Église, ce qui est confirmé par de nombreux documents d'érection, signées par cette fille de Louis I. À ce qu'il paraît, dans cette matière il y avait un spécifique équilibre dans le nombre et le caractère des accomplissements des deux époux. Une même répartition uniforme des devoirs de Hedwige et de Ladislas II concerne aussi la réactivation de *Studium Generale* de Cracovie.

Pour avoir un élément suivant qui permet de connaître la place de Hedwige et de Ladislas II dans le système du pouvoir dans la Pologne du Moyen-Âge, il faut regarder ces monarches à travers le prisme de leurs conseillers. En utilisant la méthode ayant pour but l'analyse des personnes ayant été témoins énumérés sur les documents du souverain, on peut conclure que, dans la première période de règne de Hedwige d'Anjou, c'est-à-dire jusqu'au couronnement de Jagellon, l'entourage politique de la reine était formé de principaux grands propriétaires fonciers, dignitaires introduits aux magistrats encore par

Louis I. La structure de l'entourage de la reine Hedwige a été modifiée dès le début de son règne commun avec Ladislas II. À côté des dignitaires fonciers suprêmes, dans le nombre de témoins on trouve les personnages de sa cour, ainsi que les gens sans aucune fonction. Cela conduit à la conclusion qu'au moment de l'avènement de Jagellon au trône polonais, Hedwige a considérablement limité son activité politique, en transmettant ainsi à son époux la plupart des problèmes liés avec l'administration du royaume.

Dans le domaine de la politique étrangère, qui forme ici le dernier des aspects envisagés dans l'analyse de l'activité publique de ce couple royal, on peut constater que l'engagement des époux était du même rang. Dans la plupart des cas, l'activité diplomatique de Hedwige allait de pair avec les intentions de Ladislas II, en se complétant souvent.

En résumant, il faut dire que le degré d'engagement de Hedwige d'Anjou et de Ladislas II Jagellon dans l'exercice du pouvoir en Pologne, relativement à la pratique quotidienne de gouverner, n'était pas le même pour les deux époux. Dans la politique intérieure, la reine semble avoir été une souveraine n'ayant pleinement pas tiré profit des droits qu'elle avait à l'exercice du pouvoir dans son royaume. Une équivalente situation juridique, dont jouissaient les deux monarques, n'était pas le reflet de la répartition réelle des devoirs, imposés à ce couple royal par la communauté de chevaliers.